

min. ředitel univ. prof. Dr. *Hunke*, poznamenává ještě v r. 1938 ve své knize,¹²⁾ že není dosud všeobecně platného německého názvosloví.

NR vykonala v letech 1933—1940 veliký kus organizační i osvětové práce ve prospěch hospodářského náboru a hospodářské lidovýchovy. Největší její zásluhou je *zavedení pořádku* v inserci, plakátování, adresářích, výstavách, veletrzích, módních přehlídkách, dopravním náboru a v náboru pro léčiva. Dalším kladem její činnosti je *zodbornění a organizační soustředění osob*, v náboru cizím pracujících. Nenáleží do rámce tohoto článku posouditi, jak značné zásluhy má NR v oboru hospodářské osvěty. Je věcí dalšího vývoje, aby došlo k podstatnější dělbě práce mezi NR a říšskou organizací živnostenského hospodářství, jež může převzít za součinnosti NR samotné všechny práce, kde se nejedná o administrativně policejní činnosti. Tím se docílí dalšího sblížení s těmi, jejichž ochraně je činnost NR především určena, — s konsumenty náboru, tedy s výrobou a obchodem.

V tomto stavu říšského náborového práva začíná vznikat náborové právo naše. Nutno si pečlivě uvědomiti rozdíly právních i politických poměrů a utvořiti naše nové normy sice pod dojmem jednoty materiálního práva, avšak se zřetelem k jiným našim orgánům (u nás převezme funkci NR ministerstvo obchodu) a jimi podmíněným odchylkám v právu formálním. Bude možno převzít zejména zkušenost, s níž bylo budováno od r. 1933 německé náborové hospodářství.

Úprava soutěže v soukromém pojištění.

Dr. Vladimír Miša.

(Dokončení.)

Narizení dále zakazuje pojišovnám (§ 2, odst. 1) slibovati nebo poskytovati, ať přímo nebo nepřímou, pojistníkovi, pojištěnému nebo obmyšlenému *výhody*, které nejsou obsaženy v pojistce. Sankcí neplatnosti však již porušení tohoto zákazu nestihá. Pojistkou jest tu zajisté rozuměti netoliko vlastní pojistku, t. j. listinu o pojistné smlouvě, nýbrž též všeobecné pojistné podmínky a zvláštní ustanovení smlouvy (srv. § 8, odst. 2 zák. o poj. smlouvě). Výhody, o nichž se nařízení zmiňuje toliko povšechně, mohou se týkati jednak ulehčení závazku pojistníkova, jednak rozšíření plnění pojistitelova oproti přesné formulaci smlouvou. Které výhody pak to jsou, jest věcí výkladu té které smlouvy — na př. poshovění s placením, splátky na prémii, prominutí smluvní spoluúčasti při likvidaci škody, ba i plnění v případě, kdy pojistník žádá plnění dle smlouvy bezdůvodně,

¹²⁾ Die neue Wirtschaftswerbung, 1938.

a pojistitel mu chce vyhověti jen z ohledem na jeho osobu! Tím se nařízení dotýká přímo přípustnosti a platnosti některých případů smíru mezi pojistníkem a pojistitelem, neboť nelze přehlédnouti, že — i když neplatnost takového jednání není v nařízení přímo stanovena — jde o jednání proti zákonnému zákazu, a tedy jednání, které jest neplatné podle § 879 obč. zák.! Sankce neplatnosti pak nedopadá toliko na sliby, nýbrž i na poskytnutí výhod, jelikož § 879 nerozlišuje mezi smlouvou obligační a soluční. Lze sice očekávati, že v běžném pojistném obchodě by platnost takových jednání napadena nebyla, což ovšem neznamená, že v mimořádných případech by přece jen nemohlo býti užito možnosti, kterou tu zákon dává.⁵⁾

Druhý odst. § 2 obsahuje nepřiliš srozumitelné ustanovení, že »tím« (patrně obsahem odst. 1.) není dotčena povinnost soukromých pojišťoven ujednávatí pojistné smlouvy jen *na podkladě* schválených všeobecných pojistných podmínek a *podle* tarifů pojistného, vzatých úřadem na vědomí. Ustanovení tomuto je možno rozuměti jediné tak, že ukládá pojišťovně povinnost smlouvy *takto* uzavíratí, t. j. na podkladě pojistných podmínek a podle tarifů; navázání na odstavec 1 nemá žádného smyslu. Důsledně pak nutno zastávati závěr, že smlouva uzavřená proti tomuto předpisu jest podle § 879 obč. zák. neplatná.

Ve skutečnosti však je dosah tohoto ustanovení daleko menší. Všeobecné pojistné podmínky jsou dle nařízení pouze *podkladem* smlouvy, takže je možna jejich bližší úprava; soudce by ovšem byl v konkrétním případě povinen zkoumati, zda bližší úpravou nebyla dotčena tak podstatná ustanovení těchto podmínek, že by již nebylo možno míti za to, že smlouva byla ujednána na podkladě *schválených* pojistných podmínek, nýbrž že strany si určily podmínky jiné, byť i v bodech bližší dohodou nedotčených se schválenými podmínkami shodné.

Ustanovení § 2, odst. 1. jest však po této stránce zbytečné, jelikož povinnost pojišťoven uzavíratí pojistné smlouvy na základě

⁵⁾ Označení, kterého se nařízení dostalo («o některých opatřeních týkajících se soutěže v oboru soukromého pojištění»), přímo vybízí k výkladu, že neplatna jsou toliko ona jednání, odporující zákazu, která mají soutěžní charakter.

Proti tomu nutno uvést: zřejmá účelovost tohoto výkladu nenachází opory nikde v nařízení samém, a proto nelze normě imputovati to, co zákonodárce snad chtěl, ale s dostatek nevyjádřil. Nařízení o soutěžním charakteru těch kterých jednání nemluví, natož nečiní na něm závislým jich platnost, resp. dovolenost. Proto také není přípustno z jednání, která nařízení paušálně zakazuje, vyjímatí některá, stanoviti — a jelikož nařízení samo nepraví, kdy se tak má státi, tedy s hlediska normy nutně *libovolně* — jejich nedovolenost a tedy i neplatnost, jiná opět v platnosti zachovati.

S hlediska immanentního možno uvést, že tím, že nařízení považujeme za *omezení* soutěže, jest eo ipso každému jednání onoho druhu, který nařízení zakazuje, již proto přiznati soutěžní charakter, a že by i tak bylo třeba výslovného ustanovení, aby to které jednání ze sankce zákazu, a tedy i neplatnosti, právě pro svůj (snad) individuální nedostatek soutěžního charakteru bylo vyňato.

schválených pojistných podmínek jest stanovena jasně v § 10 min. nařízení č. 31/1891 ř. z. (pojišťovací regulativ).

Jinak jest tomu u tarifů, neboť nařízení praví výslovně, že smlouva má býti uzavřena *podle* tarifu vzatého úřadem na vědomí. Úvaha tato jest ovšem do značné míry ryze akademická, neboť kromě tarifů životních pojištěven není u nás tarifů, vzatých úřadem na vědomí. Povinnost dodržovati tyto tarify není ovšem v pojišťovacím regulativu výslovně stanovena, ba z rozlišování tarifů ryzího a hrubého pojistného (prvé potřebují státního schválení, druhé bere úřad na vědomí) by bylo možno dovozovati, že není dána, t. j. u hrubého pojistného. Spočívá tedy vlastní normativní obsah § 2, odst. 2. jedině v jasném stanovení této povinnosti, a pouze tehdy, že by v budoucnu měly býti i jiné tarify předkládány úřadu na vědomí, vztahoval by se i na ostatní pojistné obory (sr. § 15 zák. 147/34 Sb. zák. a nař.).

Do té doby se uplatňuje vázanost tarifem jedině v oboru pojištění životního, což ovšem má v zápětí, že mohou býti obcházena jiná ustanovení nařízení, jichž *conditio sine qua non* jest vázanost tarifem. Tak jest tomu u § 3, který stanoví, že osoby, jež vystupují při uzavírání pojistné smlouvy za pojišťovnu⁶⁾ nesmějí za ujednání pojistné smlouvy slibovati nebo poskytovati pojistníkům, pojištěným nebo obmyšleným, ať přímo *nebo nepřímou*, výhody z provisi, odměn, služebních požitků a náhrad, které jim náležejí. Nebývalo totiž řídkým zjevem, že zástupcové pojištěven poskytovali pojistníkům různé výhody ze svých požitků, aby je pohnuli k uzavěru smlouvy, zejména když již nebylo možno prémii jinak snížit. Jedině vázanost tarifem by znemožnila, aby poskytnutí výhody se nestalo formou slevy uvedené v pojistce, která by pak byla interně buď přímo vyúčtována s provisi zaměstnance, nebo jím jen zaplacená; jinak však se zákaz § 3 vztahuje jen na jiné druhy výhod, jako »provisi«, kterou jednatel ze své provise pojistníkovi poskytuje, a pod. Z toho však, co bylo výše řečeno, plyne, že zákaz tento lze snadno obcházeti. Doložka »nebo nepřímou« jest příliš slabou zábranou.⁷⁾

Doslov nařízení (»Soukromé pojišťovny nesmějí ujednávat: . . .«) vede k tomu, že nařízení se nedotýká platnosti smluv o budoucím pojištění, které byly uzavřeny před 27. listopadem, byť i počátek pojištění v nich byl položen na dobu delší než jeden rok od pod-

⁶⁾ Pojišťovací jednatelé (agenti, inspektoři a pod. — úředníci vnější služby), zaměstnanci soukromých pojištěven (úředníci vnitřní služby), zaměstnanci pojišťovacích jednatelů, jakož i ti, kdo ojedinele prostředkují pojistná jednání nebo jménem pojišťovny uzavrou pojistnou smlouvu. To, že nařízení uvádí osobu, jež »jménem pojišťovny« uzavře pojistnou smlouvu, v souvislosti s osobou, která jen ojedinele smlouvu prostředkuje, budí pochybnosti, zda jí míní plnomocného jednatele (§ 44 zák. o poj. smlouvě), který jedině může *jménem pojišťovny* pojistné smlouvy uzavírat.

⁷⁾ Tolik s hlediska obecné normy nařízení. Ve skutečnosti se tu ovšem uplatní tarifní dohoda pojištěven se svými sankcemi pro případ kontraveny. Dohody tyto však nejsou dosud obecné; i kdyby však byly, bylo by pozoruhodné, jak by tu zákonodárce spoléhal na jejich funkci.

pisu návrhu, ba dokonce i od 27. listopadu 1940. Nejinak jest pozuzovati i smlouvy o budoucí smlouvě pojistné, uzavřené před tímto dnem.

K citovaným již ustanovením přistupuje § 7, který stanoví, že »platné předpisy cenové nejsou tímto nařízením dotčeny«. Není zcela jasno, které cenové předpisy by mohly býti dotčeny, a kterým předpisem nařízení. V úvahu přichází jedině obecný *zákaz* nařízení předsedy vlády č. 175/40 Sb. *zvyšovati* oproti 20. červnu 1939 *úplaty*, jež podléhají působnosti Nejvyššího úřadu cenového, neboť pro obor soukromého pojištění nebyly dosud stanoveny ani maximální, ani minimální ceny ve smyslu nařízení č. 121/40.

Zákazem slibovati výhody oproti normálním sazbám tarifním⁸⁾ (§ 2, odst. 1 a 2), stejně jako předpisem § 3, nemůže býti dotčen *zákaz zvyšovati úplaty*. Naproti tomu odnětím výhod v pojistce neobsažených (2, odst. 1.), a skutečně poskytovaných před 20. červnem 1939, bylo by pro pojistníka po př. i zdraženo pojištění (= zvýšena úplata, což ovšem závisí na povaze výhody), takže dospíváme k závěru, že § 7 zachovává další poskytování takových výhod; to ovšem platí toliko pro smlouvy uzavřené před uvedeným datem.

Celá tato konstrukce však trpí tou vadou, že nedostatek vázanosti tarifem — k 20. červnu 1939 — znemožňuje stanovení skutečné cenové hladiny k tomuto dni, takže by bylo nutno zkoumati každou smlouvu i výhody pojistníkovi poskytované zvláště. Obecně — tedy i pro smlouvy z doby po 20. červnu 1939 — by mohl předpis § 7 platiti jen u takových výhod — v pojistce neobsažených —, jež by byly před 20. červnem 1939 všeobecně obvyklé, takže by spoluurčovaly výši úplaty pojistiteli. Takovéto zvyklosti však neexistují.

Jednání proti *zákazům* tohoto nařízení trestá *okresní úřad* jako přestupek pokutou do K 50.000.— nebo vězením do 6 měsíců. Oba tyto tresty mohou býti uloženy zároveň. Při trestu peněžitém uloží úřad pro případ nedobytnosti náhradní trest na svobodě do 6 měsíců dle zavinění; při kombinaci obou trestů nesmí součet trestu na svobodě s náhradním trestem za nedobytnou pokutu přesahovati 6 měsíců (§ 6, odst. 1.). Trestný je i pokus.

Trest pojišťovnam upravuje § 6 v odst. 2, dle něhož se trest ukládá orgánu, jenž jest »podle právních předpisů« povolán zastupovati »*právníckou osobu nebo jiný soubor osob*«, »*dopustí-li se přestupku*«⁹⁾. Jde-li o orgán kolektivní, jsou trestně odpovědní ti členové, kteří nedokáží, »že nepřivodili trestní zavinění«.

Právnícká osoba nebo jiný soubor osob ručí rukou společnou a nerozdílnou s potrestaným za zaplacení pokuty a nákladů řízení mu uložených (§ 6, odst. 3.).

Poněvadž pak nařízení nerozlišuje, zda tu jde o osobu povolnou právníckou osobu zastupovati či nikoliv, odpovídá pojišťovna

⁸⁾ S výhradou toho, co bylo výše řečeno.

⁹⁾ Sc. právnícká osoba nebo jiný soubor osob.

solidárně s každým potrestaným. Tedy i s těmi, kdož toliko ojedinele ono pojistné jednání zprostředkovali (§ 3, odst. 2.).

Jisto jest, že některá místa nařízení — zejména §§ 2 a 7 — dovolují výklad nikoliv jednoznačný, a lze proto očekávati, že dojde k jich autoritativnímu výkladu výnosem příslušného ministerstva. Okresní úřady jím ovšem vázány budou, naproti tomu soudům nebude — teoreticky — než nezávaznou směrnicí.

Zánik pojistné smlouvy při smluvním zcizení pojištěné věci.

Doc. Dr. Hynek B ul í n.

I. Úvod.

Předmětem této studie jest otázka zániku pojistné smlouvy při pojištění proti škodě podle zákona ze dne 3. července 1934 čís. 145 Sb. z. a n. o pojistné smlouvě, pokud je v přímé souvislosti se smluvním zcizením pojištěné věci. Právní teorie definuje *pojištěnou věc* zpravidla jako věc, z jejíhož zničení nebo poškození hrozí pojištěnému majetková škoda.¹⁾ Tato definice dopadá sice na obory t. zv. věcného pojištění (na př. pojištění požární, krupobitní, pojištění dobytka, pojištění dopravní), jsouc získána abstrakcí z pozitivních předpisů o těchto druzích pojištění, selhává však úplně při t. zv. pojištění odpovědnostním (§ 115 a násl. cit. zák.),²⁾ při kterém pojistná příhoda nezáleží ve zničení nebo poškození »pojištěné věci« v tomto užším smyslu, dopadajícím jen na pojištění »věcná«. Oba dva druhy pojištění — pojištění věcná i odpovědnostní — shrnuje zákon o pojistné smlouvě ve vyšší skupinu »pojištění proti škodě«, o níž pojednávám ve druhém díle.

Předpisy, pojednávající *obecně* o pojištěné věci, jsou zařazeny v první hlavě tohoto dílu, nadepsané »Všeobecné předpisy«. Pojmu »pojištěné věci«, kterého sice zákon nikde výslovně nedefinuje, s nímž však počítá v četných ustanoveních zařazených mezi tyto »všeobecné předpisy« (srovn. na př. § 51, 64, 65, 66, 67, 68) jest tedy podle běžných zásad interpretačních použití pro celý obor »pojištění proti škodě«, t. j. nejen u t. zv. pojištění věcných, nýbrž i v pojištění odpovědnostním. Snaha naléztí společný znak pojištěné věci pro oba tyto druhy pojištění vedla k *obecné* definici pojištěné věci pro celý obor pojištění proti škodě. Tak se definuje pojištěná věc jako věc,

¹⁾ Srvn. *Ehrenzweig*, *Versicherungsvertrag*, Wien-Leipzig 1935, str. 425.

²⁾ O této otázce podrobně *Miša*, *Pojištěná věc a předpisy o zcizení pojištěné nemovitosti v pojištění odpovědnostním*, *Právník* 1939, sešit 5. a 6.; viz zejména str. 279 násl.